

ΜΕΓΑΛΗ
ΟΡΘΟΔΟΞΗ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ
ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΤΟΜΟΣ Α΄

Α - Άισα

Προς τιμήν της μάρτυρος ο μακαριστός υμνογράφος της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης συνέθεσε Απολυτίκιο και Μεγαλυνάριο. Η Ακολουθία της αγίας Αγάθης εμπεριέχεται στο Μηνιαίο του Φεβρουαρίου. Φ.Ι.Ο.

Βιβλιογραφία:

Acta Sanctorum, Februarii, τ. 1, Antverpiae 1658 (ανατ. 1966), σ. 615-618· Halkin, Fr., *Bibliotheca Hagiographica Graeca*, τ. 1, Bruxellis: Societé des bolannidistes 1957, σ. 10-11· Mioni, E., "L' Encomio di S. Agata di Metodio Patriarca di Costantinopoli", *Analecta Bollandiana* 68 (1950) 58-93· Latyšev, V. V., *Menologii Anonymi Byzantini saeculi X*, I-II, Leipzig: Zentralantiquariat der Deutschen Demokratischen Republik 1970, σ. 14-18· Νικόδημος Αγιορείτης, *Συναξαριστής των δώδεκα μηνών του ενιαυτού*, τ. Α', Αθήνα: τυπ. Χ. Νικολαΐδου Φιλαδελφείως 1868, σ. 440-441 (ανατ.)· Δουκάκης, Κ. Χ.- Γεωργίου, Α. Σ., *Σάπφειρος του νοτιού παραδείσου ήτοι βιβλίον ψυχαφέλλεστον Μεγάλης Συλλογής Βίων πάντων των αγίων των καθ' άπαντα τον μήνα Φεβρουάριον εορταζομένων*, Αθήνα 1890, σ. 78-86· Delehaye, H. (έκδ.), *Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae, Acta Sanctorum Novembris*, Bruxellis 1902, σ. 445· Ματθαίου, Βικτωρ, *Ο Μέγας Συναξαριστής της Ορθόδοξου Εκκλησίας*, τ. Β', Μην Φεβρουαρίου, Αθήνα: x.e. 1955, σ. 81-89· Romeo, S., *Sant' Agata vergine e martire ed il suo culto*, Catania: Antica Fuori Commercio 1922· Gordini, G.- Aprile, R.- Rigoli, A., "Agata, santa, martire", *Bibliotheca Sanctorum*, τ. I, Roma: Istituto Giovanni XXIII nella Pontificia Università lateranense 1961, σ. 320-335· Αρχιμ. Βασιλόπουλος, Χ., *Η Αγία Αγάθη*, Αθήνα: Ορθόδοξος Τύπος 1980· Σπυρόπουλος, Ν. Ι., «Το πανηγύρι της αγίας Αγάθης», *Ελληνική Δημοιογρία* 5 (Ιαν.-Ιούν. 1950) 423-427.

Αγάθη. Αρχιεπισκοπή του πατριαρχείου Αντιόχειας που κατατάσσεται από τον Νείλο Δοξαπατηρή στην τέταρτη θέση των «λιτών και ελεύθερων» αρχιεπισκοπών της Αντιόχειας.Π.ΣΤΡ.

Βιβλιογραφία:

Γριτσόπουλος, Τ. Αθ., «Αγάθη», *ΘΗΕ* 1 (1962) 90.

Αγαθή Κώμη. Επισκοπή της μητροπόλεως Λαοδικείας στην επαρχία της Φρυγίας Καππατωιανής. Ήταν η δέκατη τέταρτη επισκοπή από τις δεκαεννιά που υπήρχαν. Π.ΣΤΡ.

Βιβλιογραφία:

«Αγαθή Κώμη», *ΘΗΕ* 1 (1962) 91.

Αγαθίας ο Σχολαστικός. Γεννήθηκε περί το 530 στη Μύρινα των δυτικών ακτών της Μικράς Ασίας. Ο πατέρας του λεγόταν Μεμνόνιος και ήταν ρήτορας, ενώ η μητέρα του η Περικλεία απεβίωσε στην Κωνσταντινούπολη, όταν ο Αγαθίας ήταν τριών ετών. Λόγω της ταφής της μητέρας του στον Βόσπορο και της επαγγελματικής ενασχολήσεως του πατέρα του στα προάστια, είναι πιθανή, κατά τον Hunger, η εγκατάσταση της οικογένειας του στο Σωσθένιο το 533, υπόθεση που δεν βρισκεί σύμφωνους άλλους μελετητές. Επιπλέον ελέγχεται η άποψη ότι νυμφεύθηκε την Ανικίτεια, κόρη του ποιητή Παύλου Σιλεντιαρίου, όπως έμμεσα προκύπτει από τα επιγράμματα που ανθολόγησε. Βέβαιο είναι ότι το οικογενειακό του περιβάλλον ευνοούσε την ενασχολήσή του με τα γράμματα.

Γι' αυτό, αργότερα, λόγω των νομικών ενδιαφερόντων του μετέβη στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, όπου και παρακολούθησε μαθήματα ρητορικής και νομικής. Οι πληροφορίες αυτές προκύπτουν από γεγονότα που αντλούνται από την εργογραφία του Αγαθία, τις οποίες όμως έχει αμφισβητήσει ο Hunger, εξαιτίας του γεγονότος ότι ήδη από το 533 ο Ιουστινιανός είχε απαγορεύσει τη διδασκαλία των νομικών επιστημών σε περιοχές πλην της Ρώμης, της Κωνσταντινουπόλεως και της Βηρυτού. Κατά τη γνώμη μας, οι αυτοβιογραφικές αυτές πληροφορίες του Αγαθία δεν πρέπει να αγνοηθούν. Δεν αποκλείεται οι σπουδές του στην Αλεξάνδρεια να αναφέρονται στις προαπαιτούμενες σπουδές στη ρητορική.

Μετά το πέρας της βασικής νομικής εκπαίδευσης, επανήλθε στη Βασιλεύουσα, όπου, αφού ολοκλήρωσε τις σπουδές του άρχισε να ασκεί το επάγγελμα του δικηγόρου (εξ ου και το προσωνύμιο «σχολαστικός») στην Κωνσταντινούπολη. Ο πηγές επιβεβαιώνουν επίσημη του στις Τράλλεις, την ενασχολήσή του με τα κοινά της Σμύρνης και την ιδιαίτερη φροντίδα που επέδειξε ως pater civitatis για την ανακατασκευή και αναβάθμιση των δημόσιων αποχωρητηρίων.

Ταυτόχρονα με τη άσκηση της δικηγορίας, ο Αγαθίας ανέπτυξε συγγραφική δραστηριότητα. Ενώ ήταν ακόμη εν ζωή, οι συμπολίτες του κατασκεύασαν άγαλμα προς τιμή του, στο οποίο υπήρχε επίγραμμα ενός Μιχαήλ Γραμματικού. Στο επίγραμμα αυτό εξαιρούνταν οι επιδόσεις του στην ποίηση και τη ρητορική.

Στο ιστορικό του έργο, το τελευταίο χρονολογικά γεγονός που τεκμηριώνεται είναι αυτό του θανάτου του Πέρση βασιλιά Χοσρόη τον Φεβρουάριο του 579. Τον Μαυρίκιο του αναφέρει ως στρατηγό του Τιβερίου. Το στοιχείο αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι όταν ο Μαυρίκιος αναρρήθηκε στον αυτοκρατορικό θρόνο (582), ο Αγαθίας δεν βρισκόταν εν ζωή. Η πιθανή ημερομηνία θανάτου του τοποθετείται περί το 581/582.

Το έργο του διακρίνεται σε ποιητικό και ιστορικό. Από νεαρή ηλικία ασχολήθηκε με την ποίηση και τη λογοτεχνία και συνδέθηκε φιλικά με τους ποιητές της εποχής του Μακεδόνιο και Τριβωνιανό τον Νέο. Τα *Δαφνιακά*, έργο νεανικό, είναι μια συλλογή ερωτικών ποιημάτων σε δακτυλικό εξάμετρο. Από τη συλλογή αυτή σώζονται ελάχιστοι στίχοι. Το 567/8 εξέδωσε ανθολογία με τίτλο *Κύκλος των Νέων Επιγραμμάτων*, στην οποία περιλάμβανε επιγράμματα παλαιότερων και συγχρόνων του ποιητών αλλά και δικά του. Από την ανθολογία σώζονται περί τα εκατό επιγράμματα. Η ταξινόμησή τους δεν ήταν αλφαβητική, όπως συντηχόταν, αλλά θεματική. Κατά τον Τομαδάκη,

στα επιγράμματα του αναδύονται προσωπικές αυτοπαρατηρήσεις μέσα από τα γεγονότα που βίωσε, ενώ σε πολλά από αυτά είναι εμφανής η επίδραση του Σιλεντιαρίου αλλά και των Αλεξανδρινών επιγραμματοποιών. Επί της βασιλείας του Ιουστινίου Β' (565-578) ασχολήθηκε με την ιστοριογραφία, ύστερα από την παρότρυνση φίλων του και κυρίως του Ευτυχιανού, βασιλικού υπογραφέα, όπως ο ίδιος αναφέρει στον πρόλογο του έργου του. Η Ιστορία του Αγαθία *Περί της Ιουστινιανού βασιλείας εις βιβλία πέντε* χρονολογείται περί το 570 και δεν ολοκληρώθηκε λόγω του πρόωγου θανάτου του. Ο συγγραφέας, όπως μας πληροφορεί στο τελευταίο κεφάλαιο, είχε σκοπό να εξιστορήσει και τα μετά το 558 συμβάντα. Τελικώς, τα γεγονότα που εξιστορούνται ανήκουν στην περίοδο μεταξύ των ετών 552-559.

Από τα πέντε βιβλία, τα δύο πρώτα καλύπτουν τις στρατιωτικές επιχειρήσεις του στρατηγού Ναρσή στην Ιταλία κατά των Οστρογόθων, των Βανδάλων της Β. Αφρικής, και των γερμανόφωνων λαών της Δυτικής Ευρώπης (I-II, 14), τους σεισμούς του 551 στην ανατολική Μεσόγειο (II, 14-17), την κατάσταση στη Λαζική (II, 18-21), τη θρησκεία και τη ήθη των Σασσανιδών Περσών (II, 23-32). Το τρίτο και τέταρτο βιβλίο εξιστορούν τα γεγονότα στη Λαζική, ιδιαίτερος δε τη δολοφονία του εκεί βασιλέα και όσα σχετίζονταν με το θέμα αυτό (III-IV, 11). Ακολουθεί ο πόλεμος των Βυζαντινών με τους Μισιμιανούς (IV, 15-20) καθώς και σχολία για τους ηγεμόνες των Περσών και τη σύναψη ειρήνης που επετεύχθη με τους Βυζαντινούς το φθινόπωρο του 557 (IV, 23-30). Στο πέμπτο βιβλίο εξιστορούνται γεγονότα από την εκστρατεία κατά των Τζάνων (V, 1-2), τον σεισμό της Αλεξάνδρειας το 557 (V, 3-10), την πανώλη στην Κωνσταντινούπολη (V 11) και την επιδρομή των Ούννων (V, 13-25).

Οι πληροφορίες για τα τουρκόφωνα φύλα της βόρειας Βαλκανικής, καθώς επίσης πλούσιο υλικό για τα ήθη και έθιμα των Σασσανιδών Περσών, προέρχονται από προσωπικές αλλά και προφορικές μαρτυρίες καθώς και από επίσημες περσικές πηγές που μετέφρασε ο γραμματέας του Σέργιος. Αξιόπιστες πληροφορίες θεωρούνται και αυτές των σεισμών του 551 και 557 στη Βηρυτό και την Αλεξάνδρεια αντίστοιχα, λόγω του ότι ο Αγαθίας υπήρξε αυτόπτης μάρτυρας και τα περιγραφόμενα γεγονότα αναλύονται με λεπτομέρειες. Μη αξιόπιστα θεωρούνται από τη νεότερη έρευνα τα στοιχεία που παραθέτει για τη μεσαιωνική Δύση.

Ο Αγαθίας θεωρείται ως ο κατ' εξοχήν εκπρόσωπος της ιστοριογραφίας της εποχής του και συνεπώς της του έργου

του Προκοπίου. Η επιρροή του στους μεταγενέστερους ιστοριογράφους υπήρξε σημαντική. Ο Ευάγγελος, ο Ιωάννης ο Επιφανής και ο μεταγενέστερος Θεοφάνης ο Ομολογητής τον χρησιμοποιούν ως πηγή. Η σκοπευσιότητα συγγραφής των Ιστοριών του σε σχέση με τους προγενέστερους ιστορικούς είναι διαφορετική. Παρόλο που μιμείται κλασικά πρότυπα, υπογραμμίζει τον παιδαγωγικό χαρακτήρα της ιστορικής αφήγησης και προσηλαθεί να συνδυάσει το «ωφέλιμον» και το «θέλγον». Γι' αυτό κατά την εξιστόρηση των γεγονότων διαπιστώνει κανείς συχνά παρεμβολές, οι οποίες πολλές φορές είναι άσχετες με τα περιγραφόμενα, γεγονός που οδήγησε παιαιότερους ερευνητές σε αυστηρές κρίσεις. Δεν διστάζει, για παράδειγμα, να διακόψει τη ροή της εξιστόρησης για να σχολιάσει δεισιδαίμονες απόψεις της εποχής του ή να ασκήσει κριτική σε επιστημονικές θεωρίες, όπως αυτή του Αριστοτέλη σχετικά με την εξήγηση των σεισμών. Είναι φανερό η επίδραση των κλασικών ιστορικών (Διοδώρου Σικελιώτη, Ηροδότου και Θουκυδίδη, τον οποίον ακολουθεί ως προς τη χρονολογική αρίθμηση των γεγονότων κατ' άνοιξη και χειμώνα), ταυτόχρονα όμως μιμείται το ύφος και τη γλώσσα του Προκοπίου, τον οποίον θαυμάζει. Ο Προκόπιος περιγράφει τα γεγονότα όπως τα είχε βιώσει, σε αντίθεση με τον Αγαθία, που οι πολλοί στηρίζεται σε πληροφορίες τρίτων, οι οποίοι στην καλύτερη περίπτωση υπήρξαν αυτόπτες μάρτυρες. Ωστόσο, υπάρχουν περιπτώσεις, όπως για παράδειγμα η περιγραφή της Ιταλιώτικης Κύμης, όπου οι πληροφορίες του είναι ακριβέστερες από αυτές του Προκοπίου. Μεγάλη του αρετή ως ιστορικού συγγραφέα είναι ότι δεν περιορίζει την έρευνα του στο πεδίο των πολιτικών και στρατιωτικών γεγονότων αλλά εστιάζει και σε στοιχεία πολιτισμικού ενδιαφέροντος, διασώζοντας σπάνιες και γι' αυτό πολύτιμες πληροφορίες.

Γενικώς, εξαιτίας της ποιητικής φλέβας και της παιδείας του, το ύφος του είναι εξεζητημένο και αναλυτικό χωρίς ωστόσο να είναι ακατανόητος. Παρόλο που γνώριζε λατινικά, δεν χρησιμοποιεί λατινική ορολογία. Παρά τη διαφωνία των ερευνητών, μάλλον δεν ασπάζεται κάποια συγκεκριμένη φιλοσοφική θεωρία. Η απουσία εκφράσεων και όρων που σχετίζονται με τη χριστιανική θρησκεία οδήγησε τον Kaldells σε πιθανολόγηση της κρυπτοειδωλολατρικής στάσεως του Αγαθία. Η άποψη αυτή δεν έχει σοβαρά ερείσματα, καθώς έχουν ήδη εντοπιστεί στην ποίησή του επιγράμματα αφιερωμένα σε εικόνες του Αρχαγγέλου. Η θρησκευτική ταυτότητα του Αγαθία είναι ένα ζήτημα προς έρευνα που απαιτεί συνολική θεώρηση του έργου του. Α.ΓΛΑ.

Βιβλιογραφία:

Αγαθία, *Ιστορία*, R. Keydell (έκδ.), *Agathiae Myrinaei Historiarum libri quinque*, [Corpus Fontium Historiae Byzantinae 2], Berlin: De Gruyter 1967· Agathias, *Histories*, J. Frendo (έκδ.), [Corpus Fontium Historiae Byzantinae, vol. 2A], Series Berolinensis, Berlin/New York: De Gruyter 1975 (αγγλ. μτφ.)· Αλεξάνης, Α., «Εισαγωγή», στο *Αγαθίου Σχολαστικού Ιστορία*, [Κείμενα Βυζαντινής ιστοριογραφίας 18], Αθήνα: Κανάκης 2008, σελ. 19-32· Baldwin, B., "Four Problems in Agathias", *BZ* 70 (1977) 295-305· Baldwin, B., "Agathias", *ODB* 1 (1991) 35-36· Cameron, A., *Agathias*, Oxford: Oxford University Press, 1970· Frendo, J., "Agathias", *LThK* 1 (2009) 226-227· Kaldellis, A., «Things are not what they are: Agathias Mythistoricus and the last laugh of Classical», *Classical Quarterly* 53 (2003) 295-300· Kaldellis, A., "The Historical and Religious Views of Agathias: A Reinterpretation", *Byzantion* 69 (1999) 206-252· Kaldellis, A., "Agathias on history and poetry", *Greek, Roman and Byzantine Studies* 38 (1997) 295-306· Καρπόζης, Α., *Βυζαντινοί Ιστορικοί και Χρονογράφοι*, τ. Α', Αθήνα: Κανάκης 1997· Λουγγής, Τ., «Η πρόωπη βυζαντινή ιστοριογραφία και το λεγόμενο "μεγάλο χάσμα", *Βυζαντινά Σύμμεικτα* 4 (1981) 49-85.

Αγαθό.**1. Αγία Γραφή. Παλαιά Διαθήκη.**

α) *Εβραϊκό κείμενο.* Το επίθετο «αγαθός» αποδίδει στη μετάφραση των Ο' την εβραϊκή λέξη *tob*. Στο εβραϊκό κείμενο της Παλαιάς Διαθήκης η λέξη *tob* μπορεί να είναι επίθετο ή ουσιαστικό. Με τη λέξη αυτήν αξιολογούνται ως καλά διάφορα αγαθά (Γεν 2:9. 12· Ασμ 1:3), συμπεριφορές, (Γεν 26:29· Εξο 18:17), απόψεις (Β' Βα 17:7. 14), άνθρωποι (Εξο 2:2), αλλά και το ίδιο το σχέδιο του Θεού (Αμω 9:4). Η λέξη *tob* χρησιμοποιείται επίσης σε συγκριτικές διατυπώσεις: το καλό όνομα είναι σημαντικότερο από την απόκτηση απογόνων (Ησα 56:5)· είναι καλύτερος αυτός που θυμώνει δύσκολα από τον ισχυρό (Παρ 16:32)· ο φτωχός και σοφός νέος είναι καλύτερος από έναν γέρο βασιλιά που δεν δέχεται συμβουλές (Εκκ 4:13). Η λέξη *tob* αναφέρεται και σε αισθητικά μεγέθη: περιγράφει τη γυναικεία (Γεν 6:2· 24:16· Β' Βα 11:2), αλλά και την ανδρική ομορφιά (Α' Βα 16:12), τη γλυκιά γεύση (Ιερ 6:20), την ποιότητα των υδάτων (Δ' Βα 5:12) ή την καλή σοδειά (Κρι 8:2). Ο όρος αναφέρεται εξάλλου στο θηκώδες ορθό (Γ' Βα 8:36) και χρησιμοποιείται αντιθετικά προς την έννοια του κακού ή αδίκου (Ψαλ 34:14 [33:15]). Σε πολλές περιπτώσεις συνυπάρχουν δύο ή και τρεις σημασιολογικές αποχρώσεις σε μία χρήση της λέξης, π.χ. η έννοια της καλής γης έχει πρακτικό, οικονομικό, αλλά και αισθητικό περιεχόμενο (Δευ 1:25). Ειδικά ο χαρακτηρισμός του Θεού ως καλού συνδυάζει πολλές διαφορετικές σημασίες (Α' Πα 16:34· Ψαλ 145 [144]:9). Τυποποιημένες είναι οι εκφράσεις «καλή καρδιά», που σημαίνει την ευτυχία (Β' Πα 7:10· Παρ 15:15), και «καλός ενώπιον των οφθαλμών κάποιου», που δηλώνει προτίμηση (Αρι 36:6· Α' Βα 3:18). Η έκφραση «καλό και κακό» σημαίνει την ολόπι-

τα (Αρι 24:13· Β' Βα 13:22). Όταν ο λόγος κάποιου χαρακτηρίζεται καλός, δηλώνεται η συμφωνία με τον λόγο αυτόν και όχι η ηθική του ορθότητα (Δ' Βα 20:19). Ο «καλός οφθαλμός» υποδηλώνει τη γενναιοδωρία (Παρ 22:9).

β) *Μετάφραση των Ο'.* Συνήθως η λέξη «αγαθός» απαντά στους Ο' στο ουδέτερο γένος. Ο όρος αποδίδεται κατεχοχίν στον Θεό (Β' Πα 30:18· Ψαλ 117· 134:3· Θρη 3:25) και στα έργα του (Εξο 18:9). Αντίθετα, δεν υπάρχει αγαθό στον άνθρωπο που να μην προέρχεται από τον Θεό (Εκκ 2:24). Συνήθως οι Ο' αποδίδουν την εβραϊκή λέξη *tob* με το επίθετο «καλός».

Καινή Διαθήκη: α) *Σημαιολογία.* Στην Καινή Διαθήκη το επίθετο «αγαθός» αναφέρεται σχεδόν αποκλειστικά στη θρησκευτική σφαίρα. Οι συγγραφείς της Καινής Διαθήκης είναι περισσότερο επηρεασμένοι από τη χρήση του «αγαθός» στη μετάφραση των Ο', παρά από τη χρήση του *tob* στο εβραϊκό πρωτότυπο κείμενο. Ο όρος μπορεί να χρησιμοποιείται για να δηλώσει τις καλές ιδιότητες της φύσης είτε κυριολεκτικώς είτε μεταφορικώς (Ματ 7:18· Λου 8:8· Ιακ 3:17). Μπορεί επίσης να σημαίνει τη χρησιμότητα ή την ευεργετικότητα μιας δωρεάς (Ματ 7:11· Ιακ 1:17), μιας εντολής (Ρωμ 7:12. 13), μιας επιλογής που οδηγεί στη σωτηρία (Λου 10:42), του ίδιου του σωτηριώδους έργου του Θεού (Φιλ 1:6), των περιστάσεων του βίου (Ρωμ 8:28), του εποικοδομητικού λόγου (Εφε 4:29). Η λέξη σημαίνει επίσης την ευχαρίστηση, την ικανοποίηση, την ευτυχία (Α' Πε 3:10). Στο ίδιο πλαίσιο χαρακτηρίζει ως επίθετο την ελπίδα (Β' Θε 2:16) και κατεχοχίν τη συνείδηση (Πρα 23:1· Α' Τι 1: 5. 19· Α' Πε 3:16. 21). Η λέξη μπορεί ακόμη να σημαίνει το δίκαιο και το ειλικρινές (Ματ 12:34· 19:16· Λου 6:45· Πρα 11:24· Α' Πε 3:11). Εξάλλου απαντά σε αντιθετική ή και συμπληρωματική χρήση προς τη λέξη «πονηρός» (Ματ 5:45. 22:10) και πλαισιώνεται ενίοτε από τις λέξεις «δίκαιος» (Λου 23:50), «καλός» (Λου 8:15) και «πιστός» (Ματ 25:21. 23). Στο πλαίσιο αυτό σημαίνει επίσης τον ειλικρινή και αγνών προθέσεων άνθρωπο (Ιωα 7:12) και βέβαια χρησιμοποιείται κατεχοχίν, όπως και στην Παλαιά Διαθήκη, για να χαρακτηρίσει τον Θεό (Ματ 19:17· Ματ 10:18· Λου 18:19). Ειδικότερα μπορεί ανάλογα προς την εκάστοτε συνάφεια να σημαίνει τον μεγαλόκαρδο, τον ευγενή ή τον γενναιοδωρο (Ματ 20:15· Α' Πε 2:18). Μάλιστα στο Ρωμ 5:7 φαίνεται να υποδηλώνει τον ευεργέτη.

Στο ουδέτερο γένος η λέξη χρησιμοποιείται και ως ουσιαστικό και μπορεί να σημαίνει ό,τι προσφέρει υλικό ή και πνευματικό πλεονέκτημα στον κάτοχό του (Λου 6:45· Ρωμ 7:18). Ειδικά στον πληθυντικό αριθμό δηλώνει τα πλούτη,

Ο Καλός Ποιμήν, εικόνα του 18ου αι. από τη Βεσσαραβία

τις ανέσεις και τις πδονές (Λου 1:53. 12:18-19. 16:25), αλλά και τις αναμενόμενες δωρεές της εοχατολογικής βασιλείας του Θεού (Ρωμ 10:15· Εβρ 10:1). Επίσης το ουσιαστικό «αγαθόν» μπορεί να σημαίνει αυτό που είναι δίκαιο, τίμιο και αποδεκτό από τον Θεό (Ρωμ 12:2). Στο πλαίσιο αυτό μπορεί κάποιος να εργάζεται υπέρ του αγαθού (Ρωμ 2:10· Εφε 4:28), να το πράττει (Ρωμ 9:11· Β' Κο 5:10), να το επιδιώκει (Α' Θε 5:15), να το μμείται (Γ' Ώ 1:11), να προσκολλάται σ' αυτό (Ρωμ 12:9) ή να ερωτά για το περιεχόμενό του (Ματ 19:17). Το αγαθό μπορεί τέλος να σημαίνει αυτό που είναι εν γένει προς ωφέλεια και ευεργεσία των ανθρώπων (Ρωμ 12:21. 13:4· Γαλ 6:10).

β) *Θεολογικό περιεχόμενο.* Μόνον ο Θεός μπορεί να χαρακτηριστεί όντως «αγαθός» (Ματ 19:17). Όταν ο άνθρωπος δεν είναι «εν Χριστώ», δεν μπορεί να πράξει το αγαθό (Ρωμ 7:18-19). Το κράτος ωστόσο αποτελεί κατά τον απ. Παύλο διάκονο του αγαθού (Ρωμ 13:4). Ο Θεός χαρίζει στους ανθρώπους τα αγαθά μέσω της θυσίας του Ιησού Χριστού (Εβρ 9:11). Ακολούθως οι απόστολοι ευαγγελίζονται τα αγαθά του Θεού (Ρωμ 10:15). Ο μωσαϊκός νόμος μπορεί να είναι καλός καθεαυτόν, ωστόσο ο άνθρωπος αδυνατεί να τον τηρήσει παρασυρόμενος από την αμαρτία και καταλήγοντας στον πνευματικό θάνατο (Ρωμ 7:12-13). Οι άνθρωποι διαχωρίζονται σε αγαθούς και πονηρούς (Ματ 5:45. 12:34). Ωστόσο η εν Χριστώ σωτηρία εισάγει μια νέα δυνατότητα γνώσης και τήρησης του αγαθού για όλους τους ανθρώπους (Ρωμ 12:2· Εφε 2:10· Κολ 1:10). Οι χριστιανοί καλούνται να ενεργοποι-

ήσουν αυτήν τη δυνατότητα (Α' Θε 5:15). Το κατεχοχίν περιεχόμενο του αγαθού είναι η αγάπη, που αποτελεί τον τελικό σκοπό του νόμου και το αληθινό νόημα της χριστιανικής ζωής: η ζωή αυτή προσφέρει σε όσους την ακολουθούν αγαθή συνείδηση (Α' Τι 1:5). Το αγαθό της σωτηρίας είναι πάντως ένας στόχος που δεν έχει ακόμη έλθει εις πέρας (Ρωμ 8:28). Το αγαθό έργο της σωτηρίας που εγκαίνιασε ο Θεός θα ολοκληρωθεί κατά την ημέρα της (δευτέρας) παρουσίας του Ιησού Χριστού (Φιλ 1:6).

X.KAP.

Βιβλιογραφία:

Bromilay, G.W. (έκδ.), *Theological Dictionary of the New Testament*, (Little Kittel), Grand Rapids, MI: Eerdmans 1985· Brown, F. - Driver, S.R. - Briggs, C.A., *A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament*, Oxford: Clarendon Press 1907· Danker, F.W., *A Greek-English Lexicon of the New Testament and other Early Christian Literature*, Chicago: University of Chicago Press 2000· Harris, R. Laird (έκδ.), *Theological Wordbook of the Old Testament*, Chicago: Moody Bible Institute 1980· Jenni, E. - Westermann, C., *Theological Lexicon of the Old Testament*, Peabody, MA: Hendrickson 1997· Lust, J. - Eynikel, E. - Hauspie, K., *A Greek-English Lexicon of the Septuagint*, Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft 2003.

2. Φιλοσοφική και Χριστιανική ηθική.

Η έννοια του αγαθού είναι πολυσήμαντη και ο τρόπος προσδιορισμού του δεν είναι πάντοτε ο ίδιος. Γενικώς μπορεί να λεχθεί ότι αγαθό είναι αυτό που με φυσικό και αυθόρμητο τρόπο ποθεί ή επιθυμεί ο άνθρωπος. Όπως επισημαίνει ο Αριστοτέλης, «πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος, ὁμοίως δὲ πρᾶξις τε καὶ προαίρεσις, ἀγαθὸν τινὸς ἐπιέσθαι δοκεῖ διὸ καλῶς ἀπεφάνησαν τὰγαθόν, οὐδ' ἀντὶ ἐφίεται» (Ηθ. Νικ. 1094a1-3). Αλλά και ο Μ. Βασίλειος σημειώνει ότι οι άνθρωποι φυσικώς επιθυμούν το καλό. Και κυρίως καλό και αγαπτό είναι το αγαθό (Οροι κατά πλάτος 2, 1, PG 31,912A).

Ο πόθος λοιπόν του αγαθού είναι έμφυτος στον άνθρωπο. Αυτό αποδεικνύεται μάλιστα και με αρνητικό τρόπο, από την αποστροφή που αισθάνεται ο άνθρωπος προς το κακό. Το αγαθό, που είναι και ωραίο, προσελκύει πάντοτε τον άνθρωπο, ενώ το κακό είναι άσχημο και τον απωθεί. Αν πάλι υπάρχουν άνθρωποι που προσελκύονται από το κακό, αυτό δεν σημαίνει ότι θέλγονται από αυτό, αλλά ότι εξαπατώνται από τα καλά στοιχεία που αναπόφευκτα έχει. Και πραγματικά, δεν υπάρχει αυθόρμητο κακό. Όλα τα όντα μετέχουν στο αγαθό. Και το κακό υπάρχει μόνον ως παράσιτο στο αγαθό. Γι' αυτό δεν υπάρχει απόλυτο κακό. Αυτό δηλώνει η φράση «ουδέν κακόν αμιγές καλού». Απόλυτο είναι μόνο το καλό, το αγαθό. Γι' αυτό η φράση «ουδέν καλόν αμιγές κακού» δεν αληθεύει.

Όλοι, παρατηρεί ο Αριστοτέλης, θεωρούν ως αγαθό την ευδαιμονία. Ενώ όμως συμφωνούν στο σημείο αυτό, διαφωνούν συνήθως ως προς το περιεχόμενο της ευδαιμονίας.